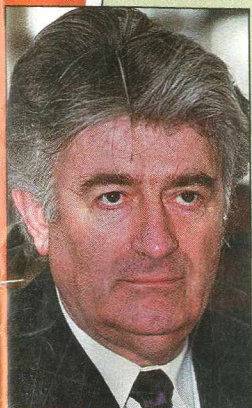

BLIC

• broj 113
• 6. mart 2002.
• cena 50 dinara

Politika Društvo Svet Kultura Život Sport

**MIŠIĆAVI MUŠKARCI
SLABJI U KREKETU**

**Radovan
Karadžić
iz skrovišta:**

**KADA BI
NATOVCI
ZNALI KOLIKO
SAM IM BLIZU**

Ispovest najvećeg balkanskog trgovca oružjem

JOVAN ČEKOVIĆ:

EKSKLUZIV

- ▶ Sve o lobiju generala koji diluju oružje
- ▶ Kome general Života Panić prodaje tenkove
- ▶ Zbog Pavkovića smo izgubili milion evra

2,5 EUR (EU); 1,5KM BiH; 60DEN Makedonija; 0,8 EUR Crna Gora

9 771450 884007

Ispovest Tanje Savić:
**Ubila sam
čoveka koga
sam volela**

Vlado Šćepanović, košarkaš:

**Prava istina
o meni
i Nives Celzijus**

Uzdizanje Savske pa

Ulice Dablina su, govorio je Džejs Džojls, veća i važnija zagonetka od čitavog svemira. U romanu „Uliks“, remek-delo koje je zahvaljujući Zoranu Parnoviću i izdavaču CID nedavno prvi put prevedeno i na srpski jezik, Džojls je ulicama i samom Dublinu, njegovim kućama i krčmama, podigao književni spomenik neprolazne vrednosti. I pretvorio je nepodnošljivu irsku svakodnevnicu u arhaijski prizor koji treba da se meri s epskim pamćenjem Homerovog speva. Književna mašta Alfreda Deblina, opet, vezana je u istoimenom romanu za berlinski Aleksanderplac. Srce Berlina ostaće docnije decenijama raspolučeno zidom težim od svakog političkog infarkta, zidom čiji pad je najvažniji politički događaj druge polovine XX veka.

Nisu to izuzeci u istoriji književnosti, već pravilo od Gilgamešovog podizanja Urka do Homerove opsade Troje, od Vergilijevog idealnog Rima do Petronijeve satire u centru do kojeg svi putevi vode. Za čuvene gradove su vezane priče i događaji koje umetnička dela obrađuju, ali gradovi i kvalitet života u njima pokreću književnu maštu. Upravo zato se moraju sresti i u književnim delima, a neka od najpoznatijih su im i posvećena.

Pored Igoovog Pariza i Mos-

Milorad Pavić za nas je osvojio i onu padinu Beograda koja umesto da bude najlepša trpi najveće zanemarivanje, što zbog nesrećne luke i železnice koja do nje vodi, što zbog nesposobnosti socijalističkog uma da sebi predoči život kao građansku prijatnost

kve Lava Nikolajeviča Tolstoja, na primer, u kojima lik grada moćno izrasta na planu istorijskih i društvenih previranja, neka dela su neposredno vezana za grad ili neki njegov lokalitet. Tako su u prošlom veku čuvena Manova „Smrt u Veneciji“, književni spomenik Aleksandriji koji je u „Aleksandrijskom kvartetu“ podigao Lorens Darel i slika Petrograda u istoimenom romanu Aleksandra Bjelog.

Gledajući unazad moglo bi se reći kako nema većeg i važnijeg duhovnog središta koje nije svoj pečat ostavilo i u literaturi, kao što je neke posebne lokacije literatura učinila toliko

stvarnim da deluju kao mesta u koja bi se moglo zbilja otići. Kada se ovako počne jedan niz kojem nema kraja, moraju se pomenuti „Čarobni breg“ Tomasa Mana i Kafkin „Zamak“, ili „Selo Stepančikovo“ Fjodora Mihajloviča Dostojevskog i Čehovljev „Višnjik“, ili Stendalov „Kartezijski manastir u Parmi“ i Židovi „Podrumi Vatikana“, ili „Mehetni transfer“ Džona Dos-Pasosa i Dikensova

„Priča o dva grada“... Svaki put gledajući na drugačiji način i u drugačijem pravcu kroz velika dela svetske književnosti, formira se jedna lista uporednih tema i metafora koja nešto važ-

no kazuje ne samo o književnosti, nego kroz oblikovanje stvarnih i izmaštanih mesta još više o čoveku i njegovom životu. Ali valjda je najveću i najznačajniju metaforu čovekovog života u kući, vezanosti za stanište, ponudio do sada slabo priznati klasik književnosti XX veka Žorž Perek. Da su mašta i volja za kombinovanjem zbilja ostale na najvišem nivou među čitalačkim prioritetima, onda bi Perekovo remek-delo „Život, uputstvo za upotrebu“ svakako već bilo stavljeno u red onih pretendena koji mogu obeležiti XX vek posle Džojlsove Irske, Prustovog Pariza i Kombreja, Bulgakovljeve Moskve, Beketovog dubrišta i Nabokovljevog Ardisa... Perek je gradnju romana i tokove pripovedanja podredio strukturi kuće - čime je od mitskog Laverinta pa do zamkova u gotskim viktorske epohe i brodskih potpalublja, sve do XX veka, prvi put čitava priča zavisila od strukture jedne građevine.

I u tom neprekidnom slapu u koji se izliva književna imagina-

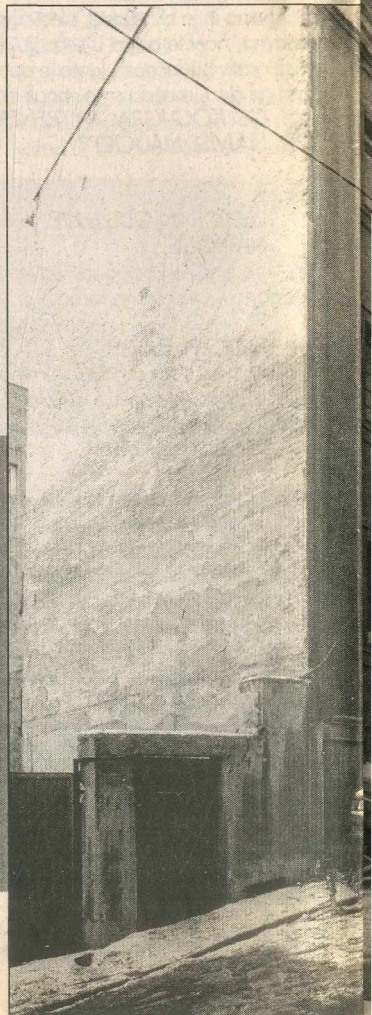
Upravo je slika Beograda neka vrsta testa na kojem se može meriti modernizacija srpske proze

■ Lovac na snove

Događa se u kućama Todora Mišća i trgovca Nikolića, Karađorđeva 42 i 44 (na slici): „Na Savskoj padini postoje dve lepe kuće s kraja prethodnog veka. Jednu zovu „Kuća bojena čajem“. Ona se nalazi u Karađorđevoj ulici na broju 44. U toj „Kući bojenoj čajem“ čekam te da dođeš na večeru. Ako dobiješ poziv i iz susedne zgrade pod brojem 42, koju zovu „Plava kuća“, preklinjem te da prednost daš mom pozivu.“

FOTOGRAFIJE: IMRE SABO

Žitije

Događa se u kući braće Kršmanović, Karađorđeva 59 (na slici): „To je počelo ovako. Jedna prijateljica dala je Dalseni telefon nekog Univerzalnog naučnog društva za nove pojave i Dalsena se javila. Uzeli su joj silne podatke i otišla je na prvi razgovor u Karađorđevu ulicu broj 59. To je stara zgrada podignuta oko 1890. godine i pripadala je trgovcima, braći Kršmanović.“

cija vezana za gradske predele i oblikovanje određenih mesta valja smestiti i velika dela srpske literature - poput Andrićevih romana „Višegradske hronike“ („Na Drini ćuprija“), „Travničke hronike“ i nedovršene sarajevske hronike („Omer-paša Latas“) ili Londona iz romana i Beograda iz lamenta Miloša Crnjanskog. Upravo je slika Beograda neka vrsta testa

na kojem se može meriti modernizacija srpske proze. Despotu Stefanu Lazareviću pričinjavao se Beograd kao na brežuljke podignuti Novi Jerusolim, čime Beograd postaje u isti mah odsudno važan i srpskoj političkoj istoriji i književnom duhu. To međutim ne znači da će u naredna četiri veka Beograd doživeti milost književnog uobličjenja kao što je doživeo nemilost razaranja: kada je pred sredinu osamnaestog veka srušen i spaljen do temelja od pokušaja da se na njega nakalemi srednjoevropski, austrijski i imperijalni sloj, nije ostalo ništa osim ponekog dela tvrđave; bilo je to konačno brisanje prosvetiteljskog, racionalističkog urbanizma, orijentalna istorija bez plana, urbanizam sav u zakrpama, logika sokaka i čaršijskog stešnjavanja odnela je konačnu prevagu.

Ni ustanička proza Vuka Stefanovića Karađića, ni beleške pisara i berbera srpskih knezova, ni oslobađanje Beograda iz

pera danas zaboravljenog Vladana Đorđevića, nekadašnjeg predsednika vlade, ne dočaravaju Beograd XIX veka.

Ovu veliku nepremostivu prepreku, duhovnoistorijski „ožiljak“ samo je delimično pokušala da otkloni Svetlana Velmar Janković, i to manje u romanu „Bezдно“, koji ostaje vezan za ljubavnu i političku prepisku kneza Mihaila, ili dramu s imenom ovog kneza koji je preuzeo od Turaka srpske gradove - koja ostaje vezana za Topčiderski park i tragičnu smrt, kao simbolični ishod pokušaja evropeizacije.

Beograđani vole prozu Svetlane Velmar Janković, ali kao da ni sami ne osećaju kakav je postmoderni pastiš, sa svetlucavim i slatkastim dodacima, građanskim sentimentalizmom i uzbu-

đenjem do istorijski zamućenog pogleda, preplavio Dorćol u njenoj istoimenoj zbirci priča sa podnaslovom „imena ulica“. A posle se tome pridružila i slika Vračara, pa je Svetlana Velmar Janković od književnog zaborava otrgnula dva stara članka urbanog jezgra one prošlosti

do koje beskrvna senka građanskih uspomena prodire. Ko je voljan da joj prigovori, mora znati da od onoga što postoji nema ništa jače: to jače je u Parizu i Londonu, toga ovde nema, pa je slika koju je ova proza izgradila bolja od onoga čime je imala da se

posluži u stvaranju delikatnog književno-urbanog tkiva priče.

Ipak, pored slike grada, počela se u srpsku književnost još od nekog vremena usađivati jedna druga urbana moć koja je srpskoj kulturi ovih dana ponudila jedan poželjan i odavno očekivani susret. Taj susret se mogao odigravati i u predelima mita, ili arhitekture, samo da je volja za čitanjem u naših proučavalaca malo snažnije razvijena, a količina predrasuda bar za nijansu manja. Reč je o pripovedanju koje je vezano za kuće i o susretu Borislava Pekića i Milorada Pavića. U Pekićevom romanu „Hodočašće Arsenija Njegovana“, sada već tri decenije starom, glavni junak u obilazak kuća-miljenica kreće sa Kosančićevog venca 17 i mešajući tri istorijska sloja, Oktobarsku revoluciju, dvadesetsedmomartovske demons-

**Ko voli Beograd
radovaće se
susretu srpske
književnosti i još
jednog urbanog
predela
balkanske
prestonice**

Treći čovek

Dešava se u Ulici Svetozara Radića broj 2 (na slici):

„Lena je tako mislila smejući se dok se pela stepeništem u kući Svetozara Radića broj 2. Tu je na spratu iznajmila stan, u stvari veoma prostranu sobu ujutru punu vetra sa Save. Police sa knjigama nekog pokojnika do tavanice su pokrivala zidove, a u uglu je stajao nečiji krevet pun jastuka i tvrd kao klupa. Preko knjiga na policu je bilo okačeno ogledalo sa rupom u uglu. Prostorija je mirisala na kožu i davno popuštene lule. Nekada je bila muška. Čim se uselila, Lena je iz jednog džepa izvadila mačku i pustila je na pod, a iz drugog četkicu za zube. Kompjuter iz ranca stavila je na umivaonik, koji i tako nije bio za upotrebu, a na prozore umesto zavesa koje su nedostajale okači sve svoje letnje haljine.“

